దీవెన

కన్యాం కనకసంపన్నాం
కనకాభరణై ర్యుతాం
దాస్యామి విష్ణవే తుభ్యం
బ్రహ్మలోక జిగీషయా...
కన్యే మయా గ్రతో భూయాః
కన్యే మే దేహి పార్శ్వయోః
కన్యే మే సర్వతో భూయాత్
త్వద్దానా న్మోక్ష మాప్నుయామ్.

సముద్రపు హోరులాంటి బ్యాండుమేళపు గానాన్ని ముంచెత్తేసే కంఠంతో పురోహితుడు కన్యాదానం చేయిస్తున్నాడు. రుక్మిణమ్మ మనుమరాలి పెండ్లి పందిట్లోంచిచూడకుండా, వంటశాలలో గాడిపొయ్యిదగ్గర గాడిపొయ్యిలా మండే గుండెలతో కూర్చుంది. ఆమె కళ్ళలో జలపాతాలు, మనస్సులో సుడిగుండాలు.

‘తక్కువ నోములునోచి ఎక్కువ ఫలాలు ఆశిస్తే ఏంలాభం? పెట్టిపుట్టొద్దూ శాంతమ్మలాంటిపిల్ల కోడ లెలా అవుతుంది. గౌరీపూజచేస్తూ బుట్టలో కూచున్నదాన్ని చూస్తే ఉంగరంలో కెంపులాఉంది. దిదిపి దీపం పెట్టవచ్చు. అవును; నాకా యోగం లేదు. నాగితే బాగుంటే ఆ మహా రాజే బతికుండేవారు పోనీ ఆయనకి లోకంలో సిగ్గు

ప్రాప్తం లేక వెళ్ళిపోయారు ఏదేనా నవ్వంగా ఉండ కూడదూ!' అని వాపోయింది రుక్మిణమ్మ.

'ధర్మేచా - అర్థేచా - కామేచా త్వయైషా నాతి చరితవ్యా - నాతి చరామి'

కత్తిలాంటి కంఠంతో బ్రహ్మ మంత్రం చదువుతు న్నాడు. పెళ్ళి మంత్రాలన్నీ కంఠతావచ్చిన రుక్మిణమ్మ వంటశాలలోనే కళ పెళ మరుగుతూన్న ఉక్రోషంతో 'ఇంక తెరసెల్లా తీసేసివుంటారు. కళ్ళుగలభాగ్యం పెళ్ళిచూడనా? ఇద్దరి కిద్దరూ గ్యాసులైట్లలా వెలిగిపోతూ తన మధ్యనున్న వెండి మేఘంలాంటి తెర తొలగగానే ఒకర్నొకరు చూసు కుంటారు. పెళ్ళిచూడనా' అనుకొంది.

'ఎందుకూ వెళ్ళడం? ఏమిటిచూస్తా! నాకొడుక్కి చేసు కుందామనుకున్న పిల్లని ఇంకొకడు చేసుకోడమా? ఎన్ని పెళ్ళిళ్ళుచూస్తూ, చూసిన ప్రతిపెళ్ళిలోనూ మా వెంకట్రా వుడూ ఇలాగే కూర్చుంటాడు, ఎదురుగా ముద్దులమూటలా కుందనంబొమ్మలా శాంతమ్మ గంపలో కూచుంటుంది అను కొన్నాను. ఏంలాభం? ఎన్ననుకుంటేనేం వాడికి ప్రాప్తం లేదు. ఐనా వాడు తిన్నగా ఉండకూడదూ' అని కళ్ళు ఒత్తు కుంటూ గుంజాటన పడ్డది రుక్మిణమ్మ.

వెంకట్రావుడు తిన్నగా ఉండడు. ఒక్క పది నిమి షాల కిందటే "గౌరీపూజ దండ తీసుకురావాలిరా, లేవరా వెంకట్రావుడూ" అని ఎంతమంది పెళ్ళి బతిమాలినా "నస్సే మిరా, ఆటలోంచి ఇప్పుడు లేస్తే అదృష్టం తిరిగిపోతుం"దని

మంకు పట్టుపట్టి లేవలేదు. చివరికి రుక్మిణమ్మే స్వయంగా వెళ్ళి "అవతల మూడుముళ్ళు పడే వేళయింది, లేరా" అని బ్రతిమాలితే "ఇవతల మూడుఆసులుపడే లగ్నంకూడా మించిపోతుం"దని భీష్మించుకు కూర్చున్నాడు. కొడుకు చేస్తున్న తప్పు తనదే అన్నట్లు బాధపడి మరిపందిట్లో ఉండలేక వంటశాలలోకి వెళ్ళిపోయింది రుక్మిణమ్మ

'ఇలాంటి వాడికి ఎవరు పిల్లనిస్తారు? ఇంతకీ కర్మ, కర్మ' అనుకుంది. ఆమెగుండె కాలుతూన్న స్టౌలో వుండే మధ్య బిళ్ళలా ఎర్రగా మండుతున్నాది ముసుగు సవరించుకుంటూ పందిట్లోంచివచ్చే హాయిహోవలాంటి వేదఘోషతో పాటు తన లోపటిగొంతును మేళవించి "ధృవంతే రాజా వరుణో ధృవం దేవో బృహస్పతిః-ధృవంత ఇంద్రశ్చా-అగ్నిశ్చరాష్ట్రం ధారయతాం ధృవం?" అని మంత్రం వల్లించుకొంది. వరుడి చేత వధువు నెత్తిమీద జీలకర్రా బెల్లం పెట్టిస్తున్నారు. "ధృవం! ధృవం! అవును వెంకట్రాముడికి ఆరుపోగులూ పడవు ధృవం!" అనుకొంది రుక్మిణమ్మ.

ఆమె వంటశాలలో కాలుగాలిన పిల్లిలా తిరగడం చూసి వంట బ్రాహ్మణుడు "ఏం వదినా! మనమరాలి పెళ్ళి అవుతూవుంటే నువ్వు వంటింట్లో ఉండిపోయావు? వెళ్ళమ్మా వెళ్ళు. నీ కేం బెంగా అక్కర్లేదు. నేను నడుంకట్టేక ఎన్ని గుండిగలేనా ఇట్టే వార్చేస్తాను. అయినా ఈ రేషను రోజుల్లో వంట లేం వంటలు? పట్టుమని పది గుండిగలేనా వార్చేకర్లేదు. బూరెలా? ఈరోజుల్లో కుర్రాళ్లు రెండు

బూరెలు విస్తట్లో పడగానే చెయ్యి అడ్డుపెట్టేస్తారు వెళ్లు, వదినా! వెళ్ళు, మనమరాలు తలంబ్రాలు పోయడం వెళ్ళి చూడు. తలంబ్రాలదాకా వచ్చిందా?” అని ప్రశ్నించాడు.

రుక్మిణమ్మ “పెళ్ళి చూస్తూ కూచుంటే పనులవుతాయా అచ్చన్నమావా! ఏవుంది, ఇంకో గంటలో భోజనాలకి లేస్తారు. నేనేచూసుకోబోతే మరెవరు చూస్తారు చెప్పు?” అని సమాధానం చెప్పి తన మధనకి మారువేషం వేసింది.

“ఏవమ్మోయ్! మా అన్నయ్యలా శౌర్యంచూపెడదామనుకున్నావా? నీకు అచ్చన్న సుమా! మాటకి మరి రెండు మాటలు లేవు. నువ్వు వెళ్ళి పెళ్ళి చూడమ్మా” అన్నాడు. తన మొగుడు పాతికేళ్ళకిందట ఒక పెళ్ళిలో వంట బ్రాహ్మణులు తగాదా పెట్టి గరిటెలు కిందపడేసి వెళ్ళిపోతే ఒక్కచేతిమీదుగా వంటంతా పూర్తిచేశాడు. ఆ కథని అచ్చన్న జ్ఞాపకంచేయగానే రుక్మిణమ్మ మనస్సు మరీ కలతపడ్డాది. “ఆయన ఉంటేనా?” అనుకుంది.

“దానికేంగానీ అచ్చన్నమావా! మొగపెళ్ళివాళ్ళు అసాధ్యుల్లా వున్నారు. పదార్థాలు లేవనిపించి అనాడీ చేద్దామనుకుంటున్నారట. చూడూ, చిన్నచిన్న విషయాల్లోనే మనం జాగ్రత్త తీసుకోవాలి. అప్పడాలపిండి కొంచెం లావుగానే చెయ్యాలి! అన్నట్లు పులుసులో ముక్కలు! వంకాయ ముక్కలు కరిగనా?” అని పురమాయించుకొని తన బాధలో తాను పడిపోయింది.

కూరముక్కలు తరుగుతూ తన గుండెనే ముక్కలు ముక్కలుగా తరుగుతున్నట్టు భావించుకొంది. "మావాడిని అనుకుంటున్నానుగాని ఈ పెళ్ళికొడుకు రామ్మూర్తి. మట్టుకూ తిన్ననయినవాడా? మంత్రాలూ తంత్రాలూ వద్దు- కిరస్తానీవాళ్ళలాగ ఉంగరాలు మార్చుకొని, కాగితంమీదసంతకాలుపెట్టి పెళ్ళి చేసుకుంటాను అని నిన్న మొన్నటిదాకా మొండిపట్టు పట్టలేదూ! రామ్మూర్తికి దేవతలలో నమ్మకం లేదట - పెళ్ళికి బతికున్న మనుష్యులు సాక్ష్యులుగా ఉండాలిగాని ప్రాణంలేని నీరూ నిప్పూ సాక్ష్యాలేమిటని టౌకాయించి మరీ అడిగేడట - ఇంకా పైపెచ్చు అగ్నిపూజిస్తే మనవూ అడవిమృగాలలాంటి కొండవాళ్ళమే' నన్నాడట - మా వెంకట్రావు ఇంతకన్నా చెడిపోయాడా?" అనిప్రశ్నించుకుంది రుక్మిణమ్మ - లేదని తనే సమాధానం చెప్పుకుంది.

'ఎవరేనా పిల్లనిస్తామనివస్తేమావాడు శాస్త్రోక్తంగా పుస్తె ముడికట్టడూ? ఎంతచెడిపోయినా దేవుడూ, భయం, భక్తీ అన్నవి పోలేదు - ఆమధ్య ప్రాణంమీదకొస్తే వీడు కొండలవాడికి మొక్కుకోరా అంటే మొక్కుకోలేదూ? ఈ పెళ్ళికొడుకా? వెయ్యి నూటపదహార్లు అరకెడితే పసుపు బట్టలు కట్టుకొని పీటలమీద కూచున్నాడు - విఘ్నేశ్వర పూజ చెయ్యవోయి అని ప్రధానంనాడు అంటే దేవుడిమీద పువ్వులు విసిరికొట్టేడు! ఇంతకన్నా చెడిపోలేదు వెంకట్రాముడు. వీడికేయిస్తే ఆ ఖర్చులన్నీ కలిసొచ్చుగా' అనుకొంది రుక్మిణమ్మ.

వెంకట్రాముడు పూర్తిగా చెడిపోయాడనీ, వాడు చెడిపోవడం వేరు, రామ్మూర్తి చెడిపోవడం వేరనీ రుక్మిణమ్మకూ తెలుసు – కాని తల్లిపేగు అందుకే వాడిని వెనకేసుకుని వచ్చి వాడు చేస్తున్న ఘనకార్యాలన్నీ సమర్థించుకుంటూ వస్తున్నది. వెంకట్రాముడు చిన్నప్పట్నుంచీ ఇదే వగన.

మొగుడు పోయినదగ్గర్నుంచీ రుక్మిణమ్మ కొడుకుని తీసుకుని కూతురుదగ్గర ఉంటున్నాది. ఉన్న ఆస్తీపాస్తీ వ్యవహారాలన్నీ అల్లుడే చూస్తున్నాడు. వెంకట్రాముడిని కన్నకొడుకు కన్నా ఎక్కువగా చూసుకుంటూ చదువూ సంధ్యా చెప్పించి వాణ్ణి ప్రయోజకుణ్ణి చేద్దామనుకున్నాడు గానీ తనే చేతులారా చేసుకుంది.

వెంకడికి ఏడేళ్ళప్పుడు–కుర్రాడు ఇంట్లో ఎవరికీ చెప్పకుండా పొద్దున్న వెళ్ళిపోయినవాడు ఎంతరాత్రికీ ఇంటికి రాలేదు-లాంతర్లు పుచ్చుకొని ఇరుగు పొరుగు వాళ్ళతో పట్నమంతా గాలించాడు అల్లుడు. వెంకడు ఒక నాటకాల కంపెనీవాళ్ళ ఇంట్లో బీడీలు కాల్చుకుంటూ దొరికేడు బుగ్గ కయిదు వేళ్ళూ అంటుకుపోయేటట్టు ఛెళ్ళున చెంపకాయలు కొడుతూ ఇంటికి ఈడ్చుకొచ్చేడు అల్లుడు. కుర్రాడు గిలగిలా కొట్టుకుంటూ తన్నుచుట్టుకుని బావురుమని ఏడ్చాడు వాడి ఏడుపు చూడలేక "చేతికెంత దెబ్బంస్తే అంతదెబ్బ కొడతారా! చిన్నవాడు తెలియక చేస్తే నయానా భయానా

చెప్పాలిగాని" అంటూ అల్లుడితో దెబ్బలాట పెట్టుకుంది. ఆనాటినుంచీ అల్లుడు వెంకట్రాముడు ఇంట్లో ఉన్నాడో లేదో, బడికి వెళుతున్నాడో లేదో పట్టించుకోలేదు. ఆనాడే తను ముద్దు చెయ్యకపోతేనా!

నిజమంటే! తను చేతులారా చేసుకుంది - కుర్రాణ్ని తను అదుపాజ్ఞల్లో పెట్టుకోలేకపోయింది - అల్లుణ్ని పెట్టనిచ్చిందికాదు-వాడు రెండే రెండురోజులకు కలకత్తా చెన్నాపట్నం పారిపోతూవుంటే-ఒక్కగాని ఒక్కకొడుకని టెలిగ్రాం మనియార్డరుకట్టి తిరిగి తీసుకొచ్చేది-ఇదిచూసి అల్లుడు ఏవగించుకొని పెళ్ళాన్నిచూసి జాలిపడి ఊరుకునేవాడు. మొక్కగా ఉన్నప్పుడే వంచవలసింది. ఇప్పుడేడిస్తే ఏం లాభం!

పందిట్లో బ్రహ్మ లోహకంఠంతో సింహంలా-

"మాంగళ్యతంతునా నేన
మమ జీవన హేతునా
కంఠే బధ్నామి సుభగే
త్వం జీవ శరదాం శతమ్"

అని చెప్పిస్తూ మూడుముళ్ళూ వేయిస్తున్నాడు. పందిట్లో ఉన్నవాళ్ళలో ఆనందం మహోదయవేళ సాగరంలా ఉప్పొంగుతున్నాది. రుక్మిణమ్మమట్టుకు మనస్సులో కుళ్ళిపోతున్నది.

‘అయింది. మంగళసూత్రధారణ కూడా అయింది. ఇంక శాంతమ్మ మనవరాలే! కోడలవుతుందన్న ఆశ పూర్తిగా హరించుకుపోయింది’ అని నిట్టూర్చింది రుక్మిణమ్మ. శాంత పుట్టినప్పటినుంచీ రుక్మిణమ్మ ఈ ఆశ పెట్టుకుంది. తనకొడుక్కి పిల్ల నిస్తామని ఎవరూ రారని—అందుకే శాంత తప్పటడుగులు వేస్తూ ముద్దుముద్దుమాటలు చిలకలా పలుకుతున్నప్పుడు పిల్లని ఒళ్లో పెట్టుకుని ‘ఏవే మావని పెళ్ళాడుతావటే’ అని అడిగేది. పిల్ల వద్దంటే ‘మావకన్నా మంచి మొగుడొస్తాడే? మావనే పెళ్ళాడు. జీలకర్ర బెల్లం పెడతాడు’ అని బెల్లం ఆశతో పిల్లని ఎలాగో ఒప్పించేది. ఇదంతా చుట్టుపక్కల ఎవరూ లేనప్పుడు - ఎవరేనా వింటే నవ్విపోతారు.

శాంతికి జ్ఞాపకశక్తి ఎదక్కముందే ఈరకం తృప్తిపడడాన్ని కూడా చంపుకోవలసివచ్చింది. అప్పటికి వెంకట్రాముడు బాగుపడే సూచనలు లేవు. నాటకం వాళ్ళతోటీ, భోగంవాళ్ళ వెనకా జోయగా తిరుగుతూండేవాడు - కాబట్టే కూతురితో కూడా ‘అమ్మా, శాంతని బిరాతమ్ముకు కిచ్చి వాణ్ణొకయింటివాడిని చేద్దాం’ అని నోరెత్తి అడగలేక పోయింది. మనస్సులోనే కోరికను కుళ్ళనిచ్చింది.

ఆలోచిస్తూ కూరతరుగుతూ చెయ్యికోసుకొంది రుక్మిణమ్మ. రక్తం వస్తే ఆ వేలు నోట్లో పెట్టుకొని దేముడి గూటి దగ్గిరకు పోయి కుంకం పెట్టి కట్టుకట్టి మళ్ళా ఆలోచనలో పడ్డాది

నిజమే! అల్లుడి తప్పు లేదు. చదువుకోక నాటకాల వాళ్ళతో తిరిగితే ఎవరిది తప్పు? కుర్రాడిది కాదు, తనదే. తను అనాడే మేలుకుంటే వీడింత చెడిపోకపోను. వాడు సవ్యంగా చదువుకుంటే ఈ రామ్మూర్తికి తీసిపోయేవాడా? అప్పుడు మేనకోడల్ని చేసుకోవాల్సిన గతి పట్టదు. దేశ దేశాలనుంచి పిల్ల నిస్తామని రాకపోరు. తనకి ఆస్తి కొద్దో గొప్పో అయిదెకరాల చెక్క, నగదు వెయ్యి రూపాయలు. కాని వెంకట్రాముడికా యోగం రాయలేదు

దేవుడు పక్షపాతం చూపిస్తాడా? రాయడం గీయడం కాదు. ఉన్న అవకాశాలను సద్వినియోగం చేసి ఉపయోగించుకోకపోతే ఎవర్నన్నా ప్రయోజనం లేదు. ఈ జన్మకి వాడికింతే. పగలల్లా ఆ దెయ్యాల మేడలో దెయ్యాల్లా కూర్చుని పేకాడడం, సాయంత్రం తప్పతాగి ఆ సానిదాని కొంపకు చేరుకోవడం. ఇంతే! మరి వీడికి మోక్షం లేదు అని నిశ్చయించుకుంది రుక్మిణమ్మ

అఖండ గౌతమిలాంటి ఆలోచనా ప్రవాహంలో కొట్టుకుపోతున్న సర్వేంద్రియాలూ ఒక్క కొడుకు విషయం మీద చింతలో కేంద్రీకరించబడ్డాయి పందిట్లో కోలాహలంతో తలంబ్రాలు పోయిస్తున్నారు. కాని రుక్మిణమ్మ ఈలోకంలో లేదు. తన ఆలోచనలో మునిగిపోయింది.

'ఏదో తల్లిప్రేమ కాబట్టి ఇలా కుమిలిపోతున్నాను గాని వెంకట్రాముడికే శాంతనిచ్చి పెండ్లిచేస్తే—! దాని జీవి

తాన్ని గంగపాలు చేసినదాన్ని అవుతాను! శాంత నిజంగా చక్కనిచుక్క. అక్షరాలా శాంతమ్మ ఇలాంటి కుందనపు బొమ్మని నా ముద్దూ ముచ్చటా తీరిందికి ఆ రాక్షసుడి చేతిలో పెడితే-తానా సుఖపడదు—దాన్నా సుఖపెట్టడు-నాకేం బతికినన్నాళ్ళు మరి బతకను - శాంత నాలుగు కాలాలపాటు కాపురం చెయ్యాలి-దాని గతేంకాను' అని యదార్థవిషయాల కొచ్చింది. లోకంలో అందరాడపిల్లలు ఏదో విధంగా శాంతలే అని గుర్తించుకొందికి రుక్మిణమ్మకి ఎంతో సేపు పట్టలేదు.

అవును. ముందు అనుకున్నాను-పెళ్ళన్నది అయిపోతే బాధ్యత తలకెక్కి వీడి ఆటలు కడతాయని. కాని వీణ్ణి కట్టుకున్న ఏఆడది సుఖపడుతుంది? అదీకాక వీడికి బాధ్యతేమిటి? బాధ్యతే గుర్తెరిగివుంటే తల్లిని నన్నిలా వాళ్లింట్లో ఒదిలేసి ఉండునా? ఏదో ఇల్లుచూసి కాపరం పెట్టడూ! వేళకింత ఉడకేసిపెట్టనూ? వీడు వంశానికి అపకీర్తనిగానీ, కావకి అప్రదిష్ట అనిగానీ ఆలోచిస్తే ఏనాడో సవ్యంగా సజావుగా బతకనేర్చి ఉండును. ముండ నుంచుకున్నా సంసారపక్షంగా దానితోనే సుఖంగా కాపరంచేసే వాళ్ళెంతమంది లేరు అలా బతికినా నాకు ఈబాధ లేకపోను.

రుక్మిణమ్మ తనచుట్టూ తన ఆలోచనలతో ఒకగోడ కట్టుకుని దానిలో ఖైదీలా బాధపడుతూ కన్నీళ్ళుకార్చింది.

ఇప్పటిదాకా ఆమె ఆవూళ్లో ఎన్ని పెళ్ళిళ్ళు అయేయో అన్నిట్లోనూ కూర్చుని హరిఃఓంనుంచీ ఇతిశ్రీ దాకా తంతంతా చూస్తూ తన కొడుకుపెళ్ళికూడా ఇలాగే జరుగుతుందని ఆశలు అల్లుకుంది. చాలా రాత్రిళ్ళు తనే మంత్రాలు చదువుతూ కొడుక్కి పెళ్ళిచేస్తున్నట్లు కలలు కూడా కంది. ఏడుకొండలవాటితో సహా ఎందరు దేముళ్ళకు మొక్కుకోవాలో అందరి దేముళ్ళకూ మొక్కుకుంది. ఆఖరికి దక్షిణాదిని ఇంకా ఆడపిల్లలని అమ్ముకునే ఆచారం ఉందని విని ఆలాకూడా తనకోర్కెను తీర్చుకుందామనుకుంది కాని కొడుకే ఓనాడు 'నాకు పెళ్లెమిటే' అని కుండలు బద్దలు కొట్టినట్టు చెప్పేశాడు.

వాడికి పెళ్ళిలో నిమిత్తంలేదు. వంశాన్ని నిలబెట్టిందికీ, తద్దినాలు పెట్టిందికీ, పెంపకాలుకూడా చేసుకుంటారు. అలాంటిది వీడొట్టి శాక్తేయుడులా ఉన్నాడు. ఎటొచ్చీ తనే ఇలా మధన పడడం.

మధనపడ్డా ఏంలాభం? ఎప్పుడో ఓనాడు ఆ పేకాటలో జల్లేలొచ్చి ఒకర్నొకరు పొడుచుకుచస్తారు. లేదా తాగితాగి కళ్ళుపేలి చస్తారు. ఒళ్ళుసరిగా చూసుకుంటేగా? ఎన్నిసార్లు ఇకమీదట ఆ మూడూ మానకపోతే నా పొగ చూసినట్లే అని ఒట్టుకోడం ఒట్టూ, సత్యం అంటే ఖాతరు ఉంటేకదా? మరి వెంకట్రామయ్య బాగుపడడు. ఇందుకు తను వాపోడంకూడా అనవసరం. కాబట్టి కొడుకూ,

కోడలూ, ముద్దూ ముచ్చటా అని ఆకాశసౌధాలు కట్టుకో నక్కరలేదు. కొడుకు నైజం తెలిసుండికూడా శాంతమ్మని కొడుక్కిస్తే బాగుండుననుకోడం రుక్మిణమ్మ కిప్పుడొక ఘోరమైన పాపంగా తోచింది. 'ఎంతపాపం చేశాను?' అని అనుకుంది రుక్మిణమ్మ.

'అమ్మమ్మా! మావయ్య నన్ను సరిగ్గా చూడలేదని ఖిన్నపడకు. నా పెళ్ళి అయిపోయాక నాతోపాటే మా అత్తారింటికి వచ్చి నాకు తోడుగా ఉండు. నీకేం లోపమూ రానివ్వ' నని అన్న పిల్లజీవితాన్ని తనకు లోగడ సుస్తీ చేసినప్పుడు కొడుకులా ఇరవై నాలుగు గంటలూ తనదగ్గరే ఉండి సమస్తోపచారాలూ చేసిన పిల్ల భవితవ్యాన్ని కోడల్ని చేసుకొని ఖూనీ చేద్దామనుకోడం బ్రహ్మహత్యలాంటి పాతకం అని ఆలోచించినకొద్దీ నిశ్చయించుకొంది రుక్మిణమ్మ.

'శాంతమ్మ ఈ రామమూర్తితోపాటు పదికాలాలపాటు కాపరంచేసి గంపెడు పిల్లల్నెత్తుకుంటే నాకదే పదివేలు. దాన్ని కనిపెట్టుకుని ఇప్పుడు కూతురికి పనిపాట్లు చేసినట్టే దానికీచేస్తే నాదినం వెళ్ళిపోతుంది. ఈకొడుకుసాల్లాచేసేదేమీ లేదు. ఇక కొడుకైనా, కోడలైనా, మనవరాలైనా శాంతమ్మే.

'అత్తారింటికి వెళ్ళిపోయినా అది నన్ను మర్చిపోదు— మంచిరోజు చూసి నన్ను పిలిపించి తనదగ్గర పెట్టుకుంటుంది. దాన్ని నమ్మకోడను ఇన్నాళ్ళూ కుళ్ళపెట్టిన పాడు కోర్కెకు పరిహారం' అని నిశ్చయానికి వచ్చింది రుక్మిణమ్మ.

పందిట్లోంచి 'హిరణ్యరూప, సహిరణ్య సంమ్యగపాన్న పాత్స్వేదు హిరణ్య వర్ణః' అన్న మంత్రంవచ్చి ఆలోచనల్లోవున్న రుక్మిణమ్మని కొట్టిలేపింది. వెంటనే ఆమెలో మరొక నిశ్చయంకూడా మెరుపు దీపంలా వెలిగింది.

వెంటనే తనగదిలోకి వెళ్ళి సందిగపెట్టి తెరచింది. అడుగునున్న దస్తావేజులు జాగ్రత్తగా తీసింది. ముప్పైఏళ్ళ నాటి దస్తావేజులు కర్పూరపు వుండల ఘాటుతో కులాసాగానే వున్నాయి. పెట్టెఅంతా వెతికి మరో ప్రోనోటుకూడా తీసింది. దస్తావేజులు ఒకటి ఇనాందారీ పట్టా భూమిది; రెండోది జిరాయితీ పట్టాది. రెండు భూఖండాలు తనకు పసుపు కుంకుమకింద పుట్టింటివాళ్ళు పెట్టినవి. ప్రోనోటుతన దగ్గరున్న నగదు తీసుకొని అల్లుడు రాసిఇచ్చినది. ప్రోనోటును చింపేద్దామా అనుకొని, మళ్ళా మొదటి ఉద్దేశాన్నే ఖాయపరచి మూడు కాగితాలను ఒక ఎర్ర మఖమల్ గుడ్డలో మూటకట్టి పెట్టె మూసేసి మూటపట్టుకుని గబగబా పందిట్లోకి వచ్చింది.

పందిట్లోకి అడుగుపెట్టగానే కొడుకు ఎదురుగావచ్చి 'ఏమే, ఎన్నిసార్లు కబురుపెట్టినా కాఫీలు పంపరేం? ఇదేనా పెళ్ళివారికి మర్యాద? వెంటనే పంపించు' అని అధికారయుక్తంగా గద్దించేడు. 'వెళ్ళరా మా పెద్ద ఘనకార్యం చేస్తున్నావు. జూదానికి అయిదుసార్లు కాఫీలు చాలవూ? పెళ్ళివారికి మర్యాదా చెయ్యాలన్న జ్ఞానమే నీకుంటే గౌరీపూజ గంపని వెంటనే తెద్దువు. వెళ్ళు, వెళ్ళు. ఇంకోసారి కాఫీ లేక

పోతే ఏం పుట్టి మునిగిపోదు అని తెగచివాట్లుపెట్టి పంపించింది. ఎన్నడూ మాటమాత్రానికి తల్లి చివాట్లు పెట్టాక సుక్కినకేసులా వెళ్ళిపోయేడు వెంకట్రాముడు.

రుక్మిణమ్మ సంతోషంతో పౌరోహిత్యుని శిష్యుడిని పిలిచింది. వాడిచేతికి మూటయిచ్చి చెప్పవలసిన నాలుగు మాటలూ చెప్పి వంటశాలలోకి చురుగ్గా వెళ్ళిపోయింది.

'అప్పన్నమామా! వంటలు ఎంతదాకా వచ్చాయి? అప్పడాలు అప్పుడే వేయించకమ్మ మెత్తబడిపోతాయి. బజ్జీ బూరెలూ బాగోయాయా!' అని భోగట్టా చేస్తూ పనిలో మునిగిపోయింది. పందిట్లోంచి పెద్దగొంతుకతో 'మీ మాతామహీ శ్రీరామసుబ్బయ్యగారి భార్య రుక్మిణమ్మగారు మీ వివాహమహోత్సవ సందర్భమందు మనవరాలిని ఆశీర్వదించి అంగుళ్యాభరణాలు – సమస్తాభరణాలుకింద వెయ్యినూటపదహారులూ. తన తదనంతరం పసుపూ కుంకుమకింద ఐదెకరాల ఇనాం జరాయితీ భూములు' అనేమాటలు వినబడగానే రుక్మిణమ్మ మనస్సులో 'శతమానంభవతి శతాయుః పురుషశ్శతేంద్రియ ఆయుష్యే వేంద్రియే ప్రతితిష్ఠతి' అని అనుకొంది.

ఆమె కన్నులలో ఆనందబాష్పాలు.

ఆమె మనస్సులో సంతోష తరంగాలు.